

Amerika'nın derinliklerine doğru

Bazen Amerika'daki yıllarımızın Nilgün'le geçirdiğimiz en güzel zamanlar olduğunu düşünüp üzülürüm. Aklıma cumartesi sabahları Walmart'ta alışveriş yapıp eve dönüşümüz ve mutfakta torbaları boşaltışımız gelir. Mutfak tezgâhında iş yaparken sık sık başımı kaldırır, evin hemen arkasındaki toprak yola ve yolun ardında uzanan koruluğa bakardım. İnsanın mutfak camından dışarı baktığında sadece ve sadece ağaçları görüyor olmasının büyük bir nimet olduğunu, evet, o yıllarda pek düşünmezdim; ama sonraları, Türkiye'ye döndükten birkaç sene sonra, o koruluğun görüntüsünü kafamda dolaştırmadığım bir günümün bile geçmediğini üzülerek gördüm. Wisconsin ağaçtan yana bereketli bir eyaletti, bizim bulunduğumuz Madison'daki kampüs de öyle... İtiraf etmeliyim ki başlarda biraz canımızı sıktı bu ağaçlar, sonuçta gönlümüzde yatan New York'a gitmekti, malum, sergiler, tiyatrolar, kitapçılar, bunlar hep önemliydi bizim için, hâlâ da çok önemlidir, ama artık ağaçların da büyük önem taşıdığını söyleyebilirim. Doğrusu cumartesi günleri Walmart'ta yapılan alışverişlerin eğlenceli geçtiğini söylemek zor, ama gene de eve dönüp mutfakta torbaları boşaltığımız o anlar hep hatırımda. Alışveriş dönüşleri bana huzur verir hep, boş rafların dolması, patlamış ampulün yerine yenisinin takılması, sabunluğa yeni bir sabunun konması, bunlar güzeldir. Tabii ki Walmart dönüşlerinin anısı bunlardan ibaret değildir benim için, fazlası vardır, belki ağaçlar, bilemiyorum, sonuçta ağaçları her an görebiliyor olmak güzeldir. Bazı haftalar durmaksızın yağmur yağdığı olurdu. Özellikle böyle yağmurlu cumartesiler, mutfak tezgâhında iş yaparken pencereden yolu ve ardındaki ormanı seyretmenin tadına doyum olmazdı. Böyle günlerde üzerimizdeki çatının bizi sadece yağmurdan ve fırtınadan değil, dünyadaki tüm tehlikelerden koruduğu duygusuna kapılırdım. Manzaraya dalıp Yahya Kemal'den ya da Ahmet Haşim'den birkaç mısra geçirirdim aklımdan, çünkü o yıllarda eskisine göre daha sık okur olmuştum Yahya Kemal'i, daha çok da Haşim'i (ama artık bıraktım). Ruhumun

olmak istediği yere, İstanbul'a doğru sürüklendiğini hissetmek hoşuma giderdi, tabii hüzünlenirdim İstanbul'u düşününce, biraz da huzursuzluğa kapılırdım. Bazı akşamlar Gammon Road'daki Türk marketinden aldığımız malzemelerle rakı sofrası kurardık kendimize, Filiz'le Atalay'ı da çağırır, içerdik. O akşamlar da aynı huzursuzluğu hissederdim, çünkü söz mutlaka siyasetten açılırdı ve saatlerce Türkiye'de işlerin ne kadar kötüye gittiğinden konuşulurdu. Özellikle Filiz çok hırçın olurdu siyasetten konuşurken, Atalay'ın söylediklerine tahammül edemez ve sonunda ona küserdi. Size siyaset yasağı koyacağım, derdim, üç beş yıl yasak, doktora bitene kadar... Tadımız kaçardı tabii, bir daha siyasetten konuşmayalım, derdik. Nihayet Nilgün havamız değişsin diye Sezen Aksu şarkıları çalmaya başladılar, hüzünlenirdik ama en azından tadımız kaçmazdı, hatta yavaş yavaş keyiflenir, istek üstüne istek yapmaya başladık, Sezen Aksu'dan Fikret Kızılok'a, Cem Karaca'ya, oradan Ahmet Kaya'ya geçerdik. Kafamız iyiden iyiye dumanlanınca da Nilgün'e haydi, derdik, sıra sende. Biraz nazlandıktan sonra başlardı Nilgün, biz de sessizce dinler, bazen kısık sesle şarkılara eşlik ederdik. Muhakkak Aziz İstanbul'u söylerdi başlarda, içimiz buruk dinlerdik, sıra Huysuz ve Tatlı Kadın'a gelince keyiflenir, yüksek sesle katılırdık Nilgün'e, ara nağmelere gelince de tararara-tararara, der ve devam ederdik: Huysuz ve tatlı kadın. Atalay mutlaka Filiz'e dönerdi bu cümleyi söylerken, bazen de kadehiyle sevgilisinin kadehini hafifçe çınlatırdı. Bazen de Filiz sözleri değiştirir, kadın yerine adam, tatlı yerine de nemrut diyerek Atalay'a hücum ederdi. Çok gülerdik. Filiz'le Atalay'ı Madison'a yerleştirmişimizin üçüncü haftasında tanışmış ve sevmiştim. Filiz ve Nilgün bölümlerindeki yegâne iki Türk olduklarından arkadaş olmaları kaçınılmazdı, onlar da kaçmadı zaten, çok geçmeden *beyleri* de tanıştırmak istediler. Ben o sıralar derin bir İstanbul özlemi yaşadığımdan başta pek istekli olmadım. Beni kendi halime bırak, diyordum Nilgün'e, ben iyiyim – oysa tabii ki iyi değildim, sadece Nilgün'ün bana acımasını, giderek daha da acımasını, sonunda bu kadar acınacak biri olduğum için bana hayran kalmasını istiyordum, o ise bana sadece kızılıyordu. Ne işimiz var burada Nilgün, diyordum, yollar bomboş, sokaklar sessiz, Pangaltı çocuğuyum ben, evden çıktım mı kalabalık görmek isterim. Evet, Madison'daki ilk günlerde kendimi büyük bir trajedinin içinde görüyordum; sanki Amerika ruhumu kısıvrak

yakalayıp İstanbul'daki her şeyden koparmıştı – elbette doğru değildi bu, Nilgün de bunu biliyordu ve benim büyük bir buhran yaşamadığımı, sadece mızıldanıp durduğumu düşünüyordu. Bundan olsa gerek, ilk haftalar benimle neredeyse hiç sevişmedi, doğrusu ben de onunla sevişmedim, iki kardeş gibi yaşar olduk. Bu mızılıtların ortasında gürültülü bir mekânda tanımadığım insanlarla bira içmek istemedim, ancak Nilgün beni zorla götürdü. Tabii sonradan iyi ki de götürmüş, diye düşünecektim, zira Atalay ve Filiz'le görüşmek bana iyi gelecekti. Hiç unutmuyorum, ikinci biramın sonlarına gelmiştim ki Atalay bana kara deliklerden ve uzay-zamanın bükülmesinden bahsetmeye koyuldu, ben de onu büyük bir hayranlıkla dinledim. Doğrusu o benim anlattıklarımı aynı hayranlıkla dinlememişti ve belki de bu normaldi. Evet, benim tarihte doktora başladığımı öğrendiğinde –ilk biramızı içiyorduk daha– yapma yahu, demişti kafasını hafifçe geriye çekerek. Aslında bu şaşkınlığının nedenini hâlâ merak ederim, çünkü bana göre bir insanın tarihçi olması o kadar da şaşılacak bir şey değildir, hani nasıl desem, eninde sonunda hepimiz biraz tarihçiyizdir, oysa hepimizin biraz fizikçi olduğu söylenemez, söz gelimi kara delikler hakkında konuşmak hepimizin harcı değildir, Atalay gibi birisi kara deliklerden bahsettiğinde onun bir dâhi olduğunu düşünüp susarız, oysa biz konuştuğumuzda hemen söyleyecek bir söz bulur insanlar, tarih dergilerinde okudukları üç beş malumatı hemen önümüze koyar ve şöyle derler: Peki buna ne diyeceksin bakalım? Biraz kızarım böyle durumlarda ama belli etmem, kibarca karşılık vermeye çalışırım, tıpkı o gece olduğu gibi... Evet, o gece Atalay hafif şaşı gözlerini büyük büyük açıp iri ellerini yukarı aşağı sallaya sallaya Jön Türk hareketiyle, Balkan Müslümanlarıyla ve Sabetaycılıkla ilgili bazı tuhaf ve kesinlikle yanlış fikirlerini anlattı bana, ben de anlattıklarını nazıkçe dinleyip tüm tezlerini bir bir çürüttüm. Tabii hiçbir konuda geri adım atmadı Atalay, neticede “Türk Devrimi” dediği şeye tutkundu ve bu onu asabi bir insan haline getiriyordu; sanki kafasının içinde her daim kılıcını kuşanmış bekleyen bir muhafız yaşıyor, ne zaman devrime bir saldırı yapılırsa kılıcını çekip savurmaya başlıyordu. Fakat bence o kılıç en çok Atalay'a zarar veriyordu, her savrulduğunda önce Atalay'ın ruhunu yaralıyordu, her darbede onu giderek hırçınlaştırıyordu. Konuşmamızın hemen başında gözlerindeki hırçınlığı gördüm, tabii key-

film kaçtı, söylemek istediklerimi mümkün mertebe yumuşatarak söyledim, söze hep tabii, haklı olabilirsin, fakat, diye başladım. Neyse ki bir zaman sonra Filiz konuştuklarımızı işitti ve Atalay'ı bir iki cümleyle susturdu, böylelikle biz de kara deliklerden söz etme fırsatı bulmuş olduk. Atalay bana uzun uzun kara deliklerin elektriksel gücünden ve açısal momentumundan söz etti, kara deliklerin içinde zamanın neden yavaş aktığını anlattı. Bu fikirlerin hepsine belli bir aşinalığım vardı aslında, ama nasıl olduysa Atalay'ın anlatımı yeni hisler uyandırdı bende, hani neredeyse şiirsel diyebileceğim hisler... Işığın hapsoluşu, zamanın yavaş akması, tüm bunlar Atalay'ın sesinde yeni manalar kazandı. Belki de ben bu manaları uzun zamandır taşıyordum içimde, sadece birisinin gelip onları uyandırmasını bekliyordum. Uzun zamandır kara delikler üzerine kafa yormamış, kara deliklerin mevcudiyetini aklıma bile getirmemişim. Oysa üniversitedeyken her şey gibi onlar üzerine de düşünürdüm: Bir kemanın sesi beni kara deliklere sürükleyebilirdi; birkaç mısra okuduğumda maddenin enerjiye dönüşmesini hissedebilirdim. Belki abartılı hislerdi bunlar, ama önemli olan *hissedilmiş* olmalarıydı, diye düşündüm o akşam ikinci biramın sonuna gelirken. Atalay'ın bir daha siyasetten ya da tarihten bahsetmemesini, hep böyle kara delikleri anlatmasını tüm kalbimle istedim. Gece on biri geçte Filiz Simonet diye bir yere gidip dondurma yememizi önerdiğinde ruhum kara deliklere çoktan teslim olmuştu. Gene de kabul ettim teklifi, beraber Atalayların arabasına atlayıp yola koyulduk. Simonet pek yakın sayılmazdı, o yüzden uzunca bir gezintiye dönüştü gidişimiz, hoşuma gitti. Boş sokaklar, pencerelerinde tek tük ışıklar yanan müstakil evler, sonra bir dizi dükkân, bir süpermarket, benzinci, tren yolu, her şey basit ama güzel göründü gözüme. Madison'ın boş caddelerinde dolanırken bir kez daha Nilgün'ün benim mızıldanmalarına kızmakta ne kadar haklı olduğunu düşündüm ve koltuğa öylece bıraktığı elini sıkıca tuttum. Neyse ki o da karşılık verdi bana, elimi parmağıyla küçük küçük okşadı, bir süre sonra da başını omzuma yasladı. Atalay teybe etkileyici bir müzik koydu –ne olduğu aklımdan gitmiş– ve etrafımızı saran sesler, içinde hızla ilerlediğimiz o Wisconsin gecesinde beni derhal tesiri altına aldı. Bütün o kara delik hikâyesini düşünerek etrafı seyrettim, fiziğin ne kadar şiirsel olduğu fikrine kaptırdım kendimi, her şeyin atom altı parçacıklarda

olup bittiğini ve bizim boşuna üzüldüğümüzü düşünüp ferahladım. Bir ara Filiz'in dönüp bize baktığını, halimizin iyi olduğunu görüp gülümsediğini hatırlıyorum. O an içimde bu yeni arkadaşlarımıza karşı büyük bir şükran duygusu belirdi, hatta Filiz'in bize gönderilmiş bir melek olduğunu farz ettim – tabii ki abartıyordum, tabii ki Filiz bir melek değildi ve öyle olmasına gerek yoktu. Pencereden akıp giden ıssız Wisconsin manzarasını seyrederken Atalay'la Filiz'in bizi Amerika'nın derinliklerine doğru götürmekte olduklarını düşündüm ve bu hoşuma gitti. Sanki bir daha o eski hayata dönmeyecektik – hoşçakal Beyoğlu, hoşçakal İstanbul. Geceyarısını geçe bir benzincide durduk, Atalay arabayla ilgilenirken markete daldık, Nilgün mendil ve nane şekeri aldı, ben de cips... Ödemeyi yaparken uzun uzun izledim kasiyeri (sanırım Meksikalıydı), hatta biraz konuşturmak için bir şeyler söyledim, tabii pek ilgilenecek hali yoktu adamın, gözlerinden uyku akıyordu, belki de biz dükkâna girdiğimizde uyuyordu. Tekrar yola çıktık, cipsi elden ele gezdirmeye başladık, derken torpido gözünden küçük bir şişe viski çıkardı Atalay, tabii ya, dedim, özgürlükler ülkesi değil mi burası? Viskiye elden ele dolaştırarak içtik ve bir hayli neşelendik – Atalay içmedi tabii ama Nilgün ısrarlarımdayanamayıp birkaç yudum aldı. Derken Nilgün Atalay'ın çaldığı müzikle dalga geçmeye başladı, uyuyoruz be burada, dedi, uyuttun bizi Atalay. Daha yeni tanışmış olmalarına rağmen samimi davrandı Atalay, değişti-relim ablacım, dedi hemen (o andan sonra Nilgün'e hep *ablacım* diyecekti). İşte Amerika topraklarındaki ilk Sezen Aksu dinleyişimiz budur. Sonrasında, Madison'da geçireceğimiz dört yıl boyunca Sezen Aksu'nun bütün albümlerini sayısız kez dinleyecektik, özellikle de Atalaylarla bir araya geldiğimizde. O gece Madison'ın ıssız yollarında ilerlerken bağıra çağıra Son Sardunyalı'ı söyleyişimiz hâlâ hatırımdadır. Ah / kaldırımlar biliyor / bir devir muhteşemdik kısmını, özellikle de "bir devir"deki o yükselişi çok severdim. Zaten sözlerini bildiğim yegâne bölüm oydu, diğer kısımları asla öğrenememiştim. (Ne yazık ki şarkı sözü ezberleme konusunda çok kötüyümdür, aslında şarkı söyleme konusunda da kötüyümdür, hatta sanırım müzikten pek anlamam.) O gece şarkılara eşlik etmekte zorlandım, fakat hiç mi hiç önemsemedim bunu, çünkü bir anda kendimi o şarkıların içinde buldum ve müzik beni sürükleyip götürdü. Filiz müthiş keyflendi, çocuklar arada çıkalım böyle,

deyip durdu bize sevgiyle bakarak (hâlâ gözümün önündedir o tatlı bakışı). Bir alo deyin, Atalay ânında arabayla kapınızda, değil mi Ati, hem işin ne ki senin? Tabii, dedim, arada sırada atomu filan parçalıyor o kadar. Güldük. Gece bire doğru vardık Simonet'ye, dondurmalar güzeldi. Artık hep böyle ferah bir yaşamım olsun istedim, yediğim her şeyin tadını aldığım, tatlı sarhoşluklar yaşadığım bir hayat... Aslında bu hayat hep vardı, eskiden beri bütün güzellikleriyle etrafımdaydı, sadece zihnim biraz puslu olduğundan hiçbir şeyin tadına tam olarak varamıyordum. Evet, bazen Nilgün'ü bile göremez oluyordum, sanki kulaklarımı onun o sevimli gülüşüne tıkıyordum, oysa ne kadar tatlıydı işte, bir kavunlu dondurma bile onu mutlu etmeye yetiyordu. Amerika'da her şeyin tadını alabilirdim, Türkiye'deki endişeleri bir kenara bırakıp o nefis dondurmalarından yiyebilir ve çalışabilirdim, sonra evin arkasındaki o korulukta yürüyüşe çıkardık, ya da gecenin bir vakti, sırf canımız çekti diye boş sokaklarda dolaşıp durur, torpido gözünden viski çıkarıp içerdik. Sağolun be çocuklar, dedik, ama müsaade edin, hesaplar bizden. Dönüş yolunda artık sessizdik. Maalesef bir süre sonra Nilgün'ün midesi kötü oldu, yolun sonlarına doğru bayağı kıvranmaya başladı. Tabii kendimi suçlu hissettim çünkü zorla viski içirmiştim ona, hiç alışık olmadığını bile bile. Yolculuğumuzun başladığı gibi bitmemesi biraz hüzünlendirdi beni, gene de bu hüzne yenik düşmemek için elimden geleni yaptım. Saat iki buçuk gibi kendimizi eve attık, Nilgün'e hemen bir soda içirdim, gidip biraz kustu ve kendini yatağa attı. Ne yazık ki ertesi günü de yatakta bulantılar içinde geçirecek, arada kusacaktı. Okulda dersim olmadığı için bütün gün yanında oturdum, sürekli bir şeyler kaynatıp ona içirdim. Amerika'nın derinliklerinde kendimi kaybetmek istemişim, ancak ne yazık ki bu mümkün olmamıştı. Evet, Atalay'ın arabasında giderken artık önümde yeni bir hayatın açıldığını düşünmüş, eski hayatıma uzaktan bakıp gülmüş ve İstanbul'daki halimi aptalca bulmuştum. Fakat Nilgün'ün midesi bizi o sıkıntılı hayata geri döndürdü işte, her şey bu kadar kolay oldu. Bütün gün evdeki hastalık sessizliğinin ortasında oturup çit çıkarmadan kitap okumaya çalıştım. Bir ara Atalay'ın bende uyandırdığı hislerin izini sürmeyi umarak genel rölativite teorisiyle ilgili bir şeyler okudum, ancak başarısız oldum. Hislerimin yerinde yellere esiyordu; sanki bütün hepsi beni ilelebet terk etmişti ve yerlerini karmaşık

formüllerle kupkuru kavramlar almıştı. Tam bir buçuk saatimi genel rölativitenin labirentlerinde geçirdikten sonra Fransız Devrimi'yle ilgili ödevimin başına dönmek benim için zor oldu, evet, belki biraz saçma, ya da en azından abartılı bir şekilde Atalay'ın kara deliklerinden kurtaramadım kendimi, birinden diğerine dolaşarak kara deliklerde derin manalar aradım. Üstelik Madison yollarında süzülüp giderken zihnimde çakan o görüntülerden eser yoktu artık, Atalay'ın kara delikleri gibi onlar da solup gitmişti. Oysa o gece, arabanın camından akan bütün o görüntüler Atalay'ın teybinden çıkan müzikle birleşip ruhumu hareketlendirmişti. Bir "Amerikan Gecesi"nde olduğumu düşünmüştüm, evet, sanki "Amerikan Gecesi" adında bir şiir yavaş yavaş yaklaşıyordu bana doğru, kısa zaman içinde beni içine alacak, bana kendini yazdıracaktı; zihnime bir sürü imge üşüşmüştü o gece, vahşice havlayan köpekler, kıvrılıp duran virajlı yollar, Ramirez adında uykulu Meksikalılar... İçimde uzun zamandır fark etmediğim kuvvetli bir sezginin, şiirsel bir sezginin belirlemekte olduğunu, belki de beni hemen alıp götürceğini fark etmiştim. Evet, Amerikan Gecesi içimde derin izler bırakıyordu ve tek yapmam gereken o izleri takip etmektir. Fakat o hasta evinde Amerikan Gecesi'nin izini yitirdim ve etrafımdaki kitaplarla birlikte sıradan bir Amerikan gününün sessizliğine gömüldüm. Konvansiyon'un çalkantıları, Montagnard'lar, 93 anayasası, hepsi kupkuru geldi bana. Demek bir tarihçi olacaktım ben, demek bir gün... Tarihçi olduğum bir geleceği kafamda canlandırmaya çalıştım, bir konferansta konuşuyorum, Süleymaniye Kütüphanesi'nde arşivlere gömülmüş çalışıyorum – pek başarılı olamadım doğrusu, içime bir sıkıntı çöktü. Tabii Nilgün sıkıntımı fark edecek durumda değildi o sırada. Bütün gün halsiz yatıp uyudu, akşama doğru daha iyi hissettiğini müjdeleyerek yerinde doğruldu ve ayağa kalkıp çorba pişirmeme yardım etti. Yemek saatine yakın Filiz uğradı, meğer o da çorba pişirip getirmiş. Beraber oturup içtik. Filiz'in gelişi evdeki havayı değiştirdi, gündelik konulardan konuşup ferahladık biraz. Bir ara ekmek almak üzere mutfağa gittim, ışığı yakmadan içeri girdim ve bir süre tezgâhın önünde dikilip evin arkasındaki cılız sokak lambasını ve ardında uzanan koruluğu izledim. Güneş bataklı fazla olmadığından lambanın aydınlatmadığı yerleri, az ileride park etmiş külüstür kamyoneti, uzaktaki ağaçları ve koruluğun üzerindeki griye çalan gökyüzünü

görmek mümkündür. Bir süre sonra salondan gelen konuşma seslerini duymaz oldum ve bir günün daha böylece geçip gittiği duygusuyla baş başa kaldım. İnmekte olan bu yeni Amerikan gecesinin bana vaat ettiği hiçbir şey yoktu. Sadece uyku... Oysa ben onun başka bir şey olduğunu düşünmüş, çılgınlık ve vahşi ulumularla dolup taşıdığını hissetmişim; Madison yollarında akıp giderken bütün bu sesleri duyduğuma neredeyse emin olmuşum. Oysa belki de bomboştu Amerika, sokakları, koruları ve evleriyle bomboştu ve biz bilmediğimiz, ıssız bir dünyanın ortasındaydık. Tezgâhın önünde tüm bunları düşünürken ekmeği unuttum ve içeri ellerim boş döndüm. İstanbul'u ya da Amerika'yı düşünmek istemiyordum artık, kendimi konuşmaya bırakmak, kirli düşüncelerden kurtulmak istiyordum. Ne yazık ki ortada kendimi bırakabileceğim bir konu yoktu, kısa zamanda bir başıma kaldım. Bu kez vaktimi ertesi gün için endişelenerek geçirmeye başladım, ertesi gün katılacağı dersleri ve yarım bıraktığım makaleleri düşünmeye daldım. Amerika'ya geldim geleli tarih doktorası yaptığının idrakine varamamışım ben, oysa gece yarılara dek çalışmam gerekiyordu, o an yerimden kalkıp makalelerimin başına oturmam gerekiyordu; bunu yapamadığım için sinirlenmeye başladım. Derken Atalay çıkageldi. Evet, artık misafir ağırıyor sayılırdık, o yüzden mecburen bir şarap açıp içtik. Pek keyfim olmadığı için suskun kaldım. Şu bir gerçektir ki, bir gece önce büyük bir şükran duygusuyla kucakladığım yeni dostlarımız şimdi bana yük gibi geliyordu. Üstüne üstlük bir süre sonra konu gene siyasete döndü, işte bunu kaldıracak halim yoktu. Atalay bu kez gerçekten sinirlendirdi beni, bir gece önce belli belirsiz bir anlayışla yaklaştığım o sözleri bu kez aptalca buldum. Nihayet on ikiye doğru kalktılar. Bizi bu saate kadar meşgul ettikleri için kızgındım onlara ama belli etmedim. Ayrılırken Filiz'in bir abla şefkatiyle Nilgün'ü alnından öpmesi beni biraz yumuşattı – belki başka birisi yapsa tuhaf karşılardım. Onlar gittikten sonra ben de alnından öptüm Nilgün'ü, hatta biraz sarıldım ona. İyileştim Fiko ben, iyiyim artık, dedi. Sevindim. Erkenden yatırdım Nilgün'ü, bir süre başında oturup uyuyuşunu seyrettim ve Amerika'nın bize mutluluk getirmesini diledim.